

ภาคผนวก ก .

พิธีกรรม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

กลุ่มชาติพันธุ์

อาข่า (อี้ก้อ)

อี้ก้อเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเรียกตนเองว่า อาข่า คนไทยและคนเมียนมาร์ เรียกว่า อี้ก้อ หรือ ข่าก้อ ลาวและชนชาติอินโดจีนตอนเหนือ เรียกอี้ก้อว่า โก๊ะ คนจีนเรียกว่า ไวหนี่ หรือฮานี่ ซึ่งหมายรวมถึงชนเผ่าที่พูดภาษาโลโลในมณฑลยูนนานทางตอนใต้ด้วย นักมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์บางท่านได้จัดอี้ก้ออยู่ในตระกูลภาษาจีน – ทิเบต กลุ่มภาษาย่อยทิเบต – พม่า ทิเบต – พม่า ในจีนตอนใต้พบว่าอี้ก้ออาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไปปะปนกับชาวจีน หมู่บ้านอี้ก้อบางแห่งเป็นสังคมผสมระหว่างอี้ก้อกับจีน ทั้งนี้เกิดจากผู้ขายจีนไปแต่งงานกับหญิงสาวอี้ก้อ

ประวัติความเป็นมาของอี้ก้อยังไม่สู้กระจ่างนัก อย่างไรก็ตาม จากผลการค้นคว้าศึกษาของนักมานุษยวิทยาหลายท่านได้ให้ข้อเท็จจริงว่า อี้ก้อมีถิ่นฐานเดิมอยู่ตามบริเวณภูเขาสูงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ของจีน มีอี้ก้ออยู่มากในมณฑลยูนนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแคว้นสิบสองปันนาและไกวเจา แต่เดิมอี้ก้อมีอาณาจักรอิสระของตนเองอยู่บริเวณต้นน้ำให้ฮั่วสุ่ย หรือแม่น้ำดอกท้อในแคว้นทิเบต ต่อมาถูกชนชาติอื่นๆ รุกรานจนถอยร่นลงทางใต้ เข้าสู่มณฑลยูนนานและไกวเจา เป็นเวลานานหลายพันปีมาแล้ว และเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าครองแผ่นดินใหญ่จีน อี้ก้อและเผ่าอื่น ๆ อีกหลายเผ่าได้อพยพมาทางตอนใต้ อีกแล้วกระจัดกระจายเข้าไปยังแคว้นเชียงตุงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศเมียนมาร์ ในแคว้นหัวโขงภาคตะวันตกและแคว้นพงสาดีภาคใต้ของลาว และในจังหวัดเชียงรายตอนเหนือสุดของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

- แคว้นเชียงตุง ในรัฐฉานทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเมืองเล็กบางเมืองตะวันออกเฉียงใต้ประเทศเมียนมาร์

- มณฑลไกวเจา และยูนนานตอนใต้ของสาธารณประชาชนจีน

- แคว้นหัวโขงทางตะวันออกเฉียงเหนือ และแคว้นพงสาดีทางเหนือของประเทศลาว

- จังหวัดเชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร ตาก ของประเทศไทย

การตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะการตั้งหมู่บ้าน อี้ก้อชอบตั้งหมู่บ้านตามภูเขาที่มีระดับความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 3,000 – 4,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล ภูเขาหรือสันเขาที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านจะต้องมีพื้นที่

กว้างขวาง เพียงพอสำหรับ เด็ก ๆ วิ่งเล่นและใช้เป็นที่พักผ่อนของชาวบ้านในพิธีกรรมหรืองานฉลองต่างๆ ได้ด้วย หมู่บ้านต้องไม่ห่างไกลจากแหล่งน้ำมากนัก ปกติแหล่งน้ำจะอยู่ในหุบเขาใกล้หมู่บ้าน อีกทั้งไม่นิยมต่อรางน้ำเข้าหมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าฝนน้ำอาจนำอันตรายต่างๆ มาสู่ชาวบ้านได้ในการเลือกตั้งหมู่บ้าน บุคคลสำหรับของหมู่บ้านประกอบไปด้วยหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าพิธีกรรมของหมู่บ้าน ช่างตีเหล็ก และผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะเป็นผู้เลือกสถานที่ เมื่อตกลงใจเลือกสถานที่ได้แล้ว หัวหน้าพิธีกรรมจะทำการเสี่ยงทายขอที่จากผีเจ้าที่ โดยใช้ไข่ 3 ฟอง โยนลงไปกระทบพื้น เมื่อไข่แตกก็แสดงว่าสร้างหมู่บ้านได้ ถ้าไข่ไม่แตกทั้ง 3 ฟอง จะตั้งหมู่บ้านบริเวณนั้นไม่ได้เพราะผีไม่อนุญาตต้องหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่

อีกข้อถือว่าภูเขาที่จะตั้งหมู่บ้านควรเป็นภูเขาลูกกลางที่ล้อมรอบด้วยภูเขาสูง ลักษณะภูเขาเช่นนี้ถือกันว่าจะทำให้ชาวบ้านอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข เลี้ยงสัตว์ดีพืชผลในไร่อุดมสมบูรณ์

กะเหรี่ยง

ลาหู่ (มูเซอ)

ชนชาติ “ลาหู่” มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในทิเบต และอยู่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ต่อมาได้ทยอยอพยพลงมาอยู่ทางตอนใต้ของจีน โดยแบ่งออกเป็นสองสาย คือส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาในแคว้นเชียงตุง ประเทศพม่า เมื่อพ.ศ. 2383 และราว พ.ศ. 2423 ได้เข้ามาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย โดยตั้งรกรากที่อำเภอฝาง จ.เชียงใหม่ เป็นแห่งแรก อีกส่วนหนึ่งได้อพยพเข้าไปในประเทศลาวและเวียดนาม ทั้งนี้ชนเผ่าลาหู่ได้แบ่งเป็นเผ่าย่อยอีกหลายเผ่า อาทิ ลาหู่ดำ ลาหู่แดง ลาหู่เหลือง ลาหู่ขาว ลาหู่ปะกิว ลาหู่ปะแกว ลาหู่เฮ้กะ ลาหู่ลาบา ลาหู่เซแล ลาหู่บาลา เป็นต้น

ปัจจุบันในประเทศไทยมีชนเผ่าลาหู่อาศัยอยู่ราว 1.5 แสนคน โดยกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ตามแนวชายแดนไทย - พม่ากว่า 800 หมู่บ้าน พื้นที่ที่มีชาวลาหู่อาศัยอยู่มากได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำปาง โดยเฉพาะตามพื้นที่ติดชายแดน ส่วนใหญ่แล้วชนเผ่าลาหู่ มักจะอาศัยปะปนกับชนเผ่าอื่น ๆ หรือคนไทย มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่บ้าน เผ่าลาหู่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ ลาหู่แดง ซึ่งมีการนับถือผี โดยโตโบหรือผู้นำทางศาสนา ส่วนลาหู่ดำหรือลาหู่เหลือง ก็มีการนับถือผีเช่นกัน นอกจากนี้เผ่าลาหู่ก็ยังมี การนับถือศาสนาคริสต์อีกด้วย

เข้า

จีน

คติความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

พิธีเตรียมข้าวปุก

กินเชื้อข้าว

เชื้อข้าวที่เหลือจากการหว่านข้าวเจ้าของไร่จะกลับไปต้มเหล้า เรียกขายหนุ่มและหญิงสาวที่ปากหลุม และหยอดข้าวแรกมาต้มด้วย พร้อมกับขอเชิญผู้เฒ่าผู้หนึ่งมาทำพิธีนหัวเหล้าและอธิฐานขอพรจากเทพยดา ให้ลงมาต้มหัวเหล้าและมาโปรดให้ข้าวเจริญงอกงามดี พิธีกรรมนี้เรียกว่า "พิธีกินเชื้อข้าว"

พิธีเลี้ยงผีไร่

เมื่อข้าวงอกงามเขียวชะอุ่มเต็มท้องไร่อายุประมาณ 2 เดือน จะมีพิธีอีกอย่างหนึ่งคือพิธีเลี้ยงไร่ พิธีเลี้ยงไร่มีพิธีย่อยอีกหลายพิธีแยกตามวัตถุประสงค์ ได้แก่พิธีเลี้ยงไร่ขอพร พิธีเลี้ยงไร่โปรดขวัญ พิธีเลี้ยงไฟ พิธีเลี้ยงขวัญข้าว และพิธีเลี้ยงไร่ไล่ความชั่ว ทั้งหมดนี้จะใช้เครื่องเซ่นไหว้ และการทำพิธีจะเหมือนกัน แต่จะต่างกันที่คำอธิษฐาน ซึ่งได้บ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละพิธีเอาไว้

พิธีเลี้ยงผีไร่ขอพร

พิธีเลี้ยงไร่ขอพรเป็นพิธีย่อยขั้นแรก วัตถุประสงค์เพื่อขอพรจากเทพยดาให้ลงมาโปรดให้ข้าวงอกงามเจริญเติบโตและได้ผลผลิตที่ดี เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีประกอบด้วยไก่หนึ่งตัว เหล้าสองขวด หมากสองคำ บุหรี่สองมวน พริกเกลือและปูน
ประเพณีกินข้าวใหม่ (นีซอโค)

วันขึ้นปีใหม่ หรือวันที่ 1 มกราคมของทุกปีจะมีประเพณีกินข้าวใหม่ ซึ่งจะตรงกับช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง โดยจะมีการนำอาหารมาต่อรองราคาในลักษณะเหมือนการประมูล เช่น ข้าวเหนียวต้ม ข้าวปุก ข้าวหลาม และใครประมูลได้อาหารที่ถูกต้องที่สุดก็จะรับอาหารนั้นๆไป

ตกกลางคืนของก่อนวันขึ้นปีใหม่ ผู้นำศาสนาที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า "ฮือโซ" จะทำการเรียกเหล่าชาวบ้านมาชุมนุม ในแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนบ้านละหนึ่งคน คือ หัวหน้าครอบครัว (ต้องเป็น

ผู้ชาย) ตอนไปชุมนุมจะต้องเตรียมเหล้า บ้านละหนึ่งขวดไปยังบ้านของผู้นำศาสนา (ฮีโซ) ด้วย เมื่อมาพร้อมกันทั้งคน และเหล้าแล้ว ฮีโซจะเริ่มทำพิธีกรรมพิธีกรรมนี้ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า พิธีกินหัวเหล้า (เอะซีโค) โดยตอนแรกจะนำขวดเหล้ามารวมกัน โดยฮีโซจะทำการอธิษฐาน จากนั้นจะรินเหล้าลงในแก้ว แล้วให้คนที่มาร่วมพิธีดื่ม วิธีการดื่มคือ เอาขวดแรกของคนที่มาถึงก่อน ฮีโซจะเอามาเทลงแก้ว แล้วฮีโซจะจิบเป็นคนแรก จากนั้นก็ให้คนต่อไปจิบต่อ จิบเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนที่มาร่วมงาน แล้ววนกลับมาถึงคิวฮีโซ ฮีโซจะทำการเททั้งพร้อมอธิษฐานให้พร แต่เจ้าบ้านและครอบครัวของเจ้าของเหล้าขวดที่ได้เทไปแล้ว จะทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกขวดของทุกบ้านที่มาร่วมงาน บางครั้งบางทีหมู่บ้านไหนที่มีหลังคาเรือนเยอะอาจทำได้เข้าเลขยกี่ว่าได้ **เข้าวันขึ้นปีใหม่** ชาวกะเหรี่ยงจะตื่นแต่เช้าแล้วมาฆ่าหมู ฆ่าไก่ เพื่อนำมาประกอบพิธีในวันรุ่งเช้า โดยเริ่มจากการนำไก่ที่ฆ่าแล้ว พร้อมเหล้าหนึ่งขวดมาตั้งที่ขันโตก เพื่อจะประกอบพิธีมัดข้อมือ หรือเรียกขวัญของลูกหลานในแต่ละบ้าน โดยผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัวจะเป็นผู้ประกอบพิธีนี้ เวลานี้สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะอยู่กันครบหน้า (คล้าย ๆ กับการรดน้ำดำหัว) ผู้เฒ่าผู้แก่เริ่มมัดข้อมือลูกหลาน โดยจะนำไม้มาเคาะที่ขันโตก เพราะเชื่อว่า เป็นการเรียกขวัญของลูกหลานให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว จากนั้นก็มัดข้อมือพร้อมอธิษฐานให้พร ในคำอธิษฐานนั้น จะกล่าวให้ทุกคนในครอบครัวอยู่ดีมีสุข หลุดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง หลังจากมัดข้อมือเสร็จแล้วจะรับประทานอาหารร่วมกัน พอรับประทานอาหารเสร็จ ก็จะออกตระเวนไปตามบ้านของแต่ละบ้านแต่ละครอบครัว เพื่อกินสังสรรค์กัน พร้อมรินเหล้าเพื่ออธิษฐาน และอวยพรให้ซึ่งกันและกัน จากนั้นจะเดินทางไปกินเหล้าทุก ๆ บ้านในหมู่บ้าน และอวยพรให้ทุกบ้านมีแต่ความสุขไปด้วย พิธีขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีวันที่สำคัญที่สุด คือ วันแรก ส่วนวันอื่น ๆ แล้วแต่ว่าอยากกินถึงวันไหน ซึ่งแล้วแต่แต่ละหมู่บ้านที่ได้จัดขึ้น หลังจากพิธีขึ้นปีใหม่ "นีซอโค" เรียบร้อยแล้วก็เป็นเวลาที่จะต้องเริ่มต้นวิธีการทำมาหากินของปีถัดไป...

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือกะเหรี่ยงพุทธ หรือ "เอะ แคะ" นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงอีกกลุ่ม คือ กะเหรี่ยงคริสต์ กะเหรี่ยงคริสต์จะมีพิธีกรรมที่คล้าย ๆ กัน แต่จะทำในแบบ ศาสนาของตนเอง คือ เข้าโบสถ์ อธิษฐานเสร็จ จะทานข้าวร่วมกัน จากนั้นจะมีการประมุขราคาข้าวของของแต่ละบ้านที่นำมาประมูลร่วมกัน หลังจากประมูลราคาสิ่งของเสร็จ ก็จะมีการจัดกลุ่มแข่งกีฬาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ตกเย็นมีการแสดงละครสร้างความบันเทิง จะไม่มีการกินเหล้า หรือเมามายในวันนี้ จากนั้นก็จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง ในช่วงนี้จะมีการอธิษฐานทุกคืนจนครบ 7 คืน จึงจะถือว่าสิ้นสุดพิธีขึ้นปีใหม่

พิธีกรรมวันอีสเตอร์ เป็นวันที่สำคัญของกะเหรี่ยง ชนเผ่าปากากะญอที่นับถือศาสนาคริสต์ อีกพิธีหนึ่ง จากข้อมูลที่ได้จากผู้ประกอบพิธีทางศาสนา ได้เล่าถึงเรื่องราวความเป็นมา และการประกอบพิธีกรรมในวันอีสเตอร์ ความสำคัญวันอีสเตอร์เป็นวันที่พระเจ้าทรงเป็นขึ้นมาจากความตาย ซึ่งมีหลักการนับวัน และเวลาอยู่ในช่วงวันอาทิตย์ หลังพระจันทร์เต็มดวงของวันที่ 21 เดือนมีนาคมของทุกๆ ปี ตามหลักที่พระคัมภีร์ที่ได้บัญญัติไว้ จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องวันอีสเตอร์ เชื่อกันว่าพระเยซูยอมให้ทหารโรมันแห่งชนชาติอิสราเอลตรึงพระองค์บนไม้กางเขน เพื่อถ่าบบาปให้กับมนุษยโลก หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ลงพระศพของพระองค์ถูกเคลื่อนย้ายเก็บไว้ในอุโมงค์ ก่อนที่จะนำไปฝัง หลังพระองค์สิ้นพระชนม์ได้สามวันพระองค์ได้ฟื้นคืนชีพในเช้ามีดของวันอาทิตย์ เหตุผลเชื่อการว่าเวลาที่ศพของพระองค์ได้ถูกเก็บไว้ในอุโมงค์ มารีย์ หญิงสาวมักดาลา และสะโลเมเป็นสาวกของพระเยซู หญิงเหล่านี้จะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะนำน้ำมันหอมมาโรยลงบนพระศพของพระองค์ เป็นการช่วยรักษาศพให้คงสภาพไม่เน่าเปื่อย ฉะนั้น เมื่อถึงวันอีสเตอร์คนปากากะญอจะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะไปยังสุสานของแต่ละครอบครัว จะนำดอกที่เตรียมไว้นำไปเคารพศพของบรรพชนของตนเอง เมื่อทุกคนทำธุระของตัวเองเสร็จ ทุกคนในหมู่บ้านมาครบ อาจารย์ศาสนาจะเป็นผู้เริ่มกล่าวเปิด และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

การเกิด

การตั้งครรภ์ เมื่อสตรีกะเหรี่ยงตั้งครรภ์ ก็จะต้องปฏิบัติอย่างระมัดระวังดังอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้คลอดบุตรยากเป็นอันตรายแก่แม่และเด็ก อาหารเป็น เรื่องสำคัญ หญิงมีครรภ์ต้องไม่รับประทานอาหาร ที่ไม่คุ้นเคยหรือที่คนอื่นทำมาขาย การดื่มเหล้า เชื่อว่าจะทำให้แท้ง และการกินขนุนจะทำให้ทารก ในครรภ์เกิดมาเป็นโรงผิวน้ำ นอกจากนี้ยังห้ามหญิงมีครรภ์ไปงานศพ เพราะวิญญาณผู้ตาย ไปสู่โลกได้ง่ายๆ หากเผชิญไปเห็นศพหรือคนตายเข้า ก็จะต้องทำพิธีเรียกขวัญกันอย่างด่วน และคนในหมู่บ้านก็จะช่วยกันระมัดระวังมิให้เกิดเหตุการณ์ใด ๆ มารังควานหญิงมีครรภ์ เช่นไม่ล้มต้นไม้ขวางทางเดินไว้ เพราะจะทำให้ผู้ไปพบคลอดบุตรยาก ต้องปัดรังควานหรือขอขมากันด้วยไก่หนึ่งตัวการดูแลสุขภาพสุขภาพของหญิงกะเหรี่ยงตั้งครรภ์

การคลอด

ตามปกติหญิงกะเหรี่ยงจะให้กำเนิดทารก ในบ้านของตนเองโดยมีสามี มารดา และญาติอื่น ๆ คอยช่วยเหลือ เวลาคลอดจะนั่งชันเข่าบนพื้นโดยโหนผ้าซึ่งผูกห้อยลงมาจากข้อ ช่วยนวดดันทารกออกจากครรภ์ขณะที่เธอเบ่งอยู่นั้น เมื่อทารกพ้นออกจากครรภ์ เขาจะตัดสายสะดือด้วยมือไม้ และห่อรกด้วยผ้าบรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่ จากนั้นจะให้พ่อของเด็กนำสะดือที่อยู่ในกระบอกไม้ไผ่ ไปแขวน

ไว้บนต้นไม้ในป่า ต้นไม้ต้นนี้เรียกว่า "ป่าเดปอ" เป็นต้นไม้ที่ใช้เก็บขี้ขี้เด็ก ห้ามตัดต้นไม้ต้นนี้ เพราะจะทำให้เด็กล้มป่วย หรือถึงแก่ชีวิตได้ ถ้ามีคนไม่รู้และไปตัดต้นไม้ต้นนั้น จะต้องทำการเรียก ขี้ขี้เด็กทันที หญิงกะเหรี่ยงกลัวการคลอดบุตรยาก เพราะรู้กันอยู่ว่าอันตราย การตายของเด็กจะ สูงมาก เมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติครอบครัวมักจะตามหมอด้ายมาค้นหาสาเหตุ หากระบุว่า เป็น ภูตผีตนใดก็จะทำการเซ่นไหว้กันโดยด่วน

เมื่อคลอดเรียบร้อยแล้ว มารดาก็ต้องนั่งอยู่ไฟสัปดาห์ก่อนจะออกจากบ้านได้ เธอจะ นอนราบลงไม่ได้ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้โลหิตขึ้นสมองตาย บางรายก็จะนั่งกอดหินซึ่งเผาไฟร้อน แล้วห่อผ้าแนบท้องไว้ ระหว่างนี้อาหารที่กินได้ คือ ข้าวกับน้ำเปล่าหรือข้าวต้มเท่านั้น หลังคลอดจะ ทำพิธีรับขี้ขี้แม่และเด็ก โดยตามผู้เชี่ยวชาญมาประกอบพิธีสวดทำนํ้ามนต์รดทั่วตัวมารดา เสร็จ แล้วสามีหรือบิดาของเธอจะทำพิธีเรียกขี้ขี้ให้มารดาและเด็ก วันหลังคลอดมารดาจะเคี้ยวข้าว ผสมกับเกลือ และน้ำจุนละเอียดยแล้วป้อนให้เด็กเป็นพิธี เมื่อสายสะดือเด็กหลุดก็จะทำพิธีผูกข้อมือ เด็ก และผูกคอด้วยสร้อยยกรวดเป็นการอวยพรให้แข็งแรงโตเร็ว เมื่อเด็กครบเดือนจึงจะทำพิธีตั้งชื่อ พ่อแม่จะผูกข้อมือเด็กและเจาะหู เพื่อแสดงว่าทารกนี้เป็นคนมีโช்வานร แล้วกล่าว "บัดนี้เจ้าเป็นคน แล้ว" หากเด็กล้มป่วยหลังจากคลอดออกมาเพียงไม่กี่คนวัน พ่อแม่ก็จะไปที่ผิงรกเด็กแล้วเรียก ขี้ขี้ให้กลับเข้าร่าง หากป่วยเมื่ออายุมากกว่าสองสัปดาห์ ขึ้นไปก็ต้องเซ่นผีด้วยไก่เพื่อชื่อ วิญญาณเด็ก เมื่อขึ้นบ้านก็จะเคาะบันไดล่วงหน้าขึ้นไป แล้วรีบเข้าบ้านเพื่อดูให้แน่ใจว่าวิญญาณ ได้เข้าร่างเด็กแล้ว

เนื่องจากปัจจุบันความเจริญเริ่มเข้าสู่ชนบทการพัฒนาเริ่มเกิดขึ้น จึงทำให้ความเชื่อ วัฒนธรรมต่าง ๆ เริ่มลดน้อยลงไป ส่วนใหญ่กะเหรี่ยงในสมัยนี้จะนิยมไปคลอดบุตรในโรงพยาบาล เพราะถือว่าสะดวกสบาย ไม่วุ่นวายเหมือนแต่ก่อน ยังมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา ยิ่งทำให้เข้ามา คลอดบุตรในเมืองกันมากขึ้นจนมาถึงทุกวันนี้

ประเพณีสู่ขอแต่งงาน

การสู่ขอ (เอาะเซ) เรื่องราวของการสู่ขอมีลักษณะดังนี้เมื่อเป็นที่รับรู้แล้วว่าหญิงชายรักชอบพอกัน พ่อแม่และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงก็จะส่งคนไปหาฝ่ายชาย เพื่อสอบถามให้แน่ใจว่าฝ่ายชายรัก และยินดีที่จะแต่งงานกับฝ่ายหญิงจริงหรือไม่ หากฝ่ายชายรักชอบพอกัน และยินยอมที่จะแต่งงานกับฝ่ายหญิงก็จะมีการนัดหมายวันเวลาทำพิธีแต่งงานกันในเวลานั้น (ตามหลักประเพณีกะเหรี่ยงฝ่ายหญิงจะต้องเป็นฝ่ายไปขอฝ่ายชาย) และมีการหมั้นหมาย (เตอะ โหล)

เมื่อฝ่ายชายตกลงปลงใจว่าจะแต่งงานกับฝ่ายหญิงและนัดหมายวันเวลาแต่งงานที่แน่นอนแล้วฝ่ายชายก็ส่งเจ้าแก้วไปทำพิธีหมั้นหมาย ฝ่ายหญิงก่อนวันแต่งงานในพิธีฝ่ายหญิงจะฆ่าไก่ 2 ตัว ในการทำอาหารเพื่อเลี้ยงรับรองเจ้าแก้วของฝ่ายชายและ วันรุ่งขึ้นก็จะนัดหมายวันเวลา ที่ฝ่ายชายและเพื่อนๆ จะมาหาฝ่ายหญิงเพื่อทำพิธีแต่งงานต่อไปหนุ่มแรกทำพิธี เทาะเตาะ คือหนุ่มตัวแรกที่เข้ามาในพิธีแต่งงาน และจะนำเนื้อหมูมาเอาไว้เป็นเครื่องบูชาเพื่อขอเทวดามาอวยพรเจ้าบ่าวเจ้าสาวและผู้ร่วมงานทุกคน เมื่อถึงเวลาออกเดินทางไปสู่หมู่บ้านเจ้าสาว เจ้าแก้วของเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวจะลงไปอยู่พร้อม กันที่พักหน้าหมู่บ้านและจะปูเสื่อเพื่อนั่งปรึกษาหารือกัน จากนั้นเจ้าแก้วจะทำพิธีรินเหล้าและอธิษฐานขอพร เมื่อเสร็จพิธีก็จะออกเดินทางโดยมีเจ้าบ่าวและเพื่อนๆ ของเจ้าบ่าวร่วมเดินทางกันอย่างพร้อมเพรียงกัน เมื่อเดินทางมาถึงบ้านเจ้าสาวเพื่อนบ้านของเจ้าสาวก็จะคอยต้อนรับโดยจะให้ไปพักที่พักรับรองบริเวณหน้าบ้าน เพื่อทำพิธีดื่มเหล้าเสร็จพิธีดื่มหัวเหล้า (เหล้าขวดแรกที่ดื่มในพิธี) หลังจากนั้นก็จะขึ้นไปสู่บ้านเจ้าสาวเพื่อพักผ่อนและดื่มเหล้าพร้อมกับขับลำนำโต้ตอบกันระหว่างเพื่อนเจ้าบ่าวที่เป็นคนต่างถิ่นและเพื่อนเจ้าสาวที่เป็นคนต่างถิ่น และเพื่อนเจ้าสาวที่เป็นคนในถิ่น ในขณะเดียวกันนี้ญาติพี่น้องของเจ้าสาวก็จะทำอาหารมาเลี้ยงรับรองแขกที่มาในงานทุกคน รวมถึงเพื่อนเจ้า บ่าวที่มาจากต่างถิ่นมารับประทานอาหารร่วมกัน เสร็จแล้วก็จะเป็นเวลาส่วนตัวของแต่ละคน ที่จะพักผ่อนนอนหลับหรือเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้านอื่นๆ และขับลำนำโต้ตอบกัน ซึ่งบางคนบางกลุ่มก็จะเที่ยวขับลำนำตลอดคืนเลยทีเดียว > **ไก้ขอพรระหว่างเดินทางกลับ (ซอ โจ้ ลอ)**

ฝ่ายหญิงก็จะทำการฆ่าไก่ 2 ตัว ต้มให้สุกแล้วห่อให้เจ้าแก้วและเพื่อนของเจ้าบ่าวนำกลับไปเพื่อเป็น อาหารเมื่อออกจากหมู่บ้านของเจ้าสาวซึ่งระหว่างทาง จะหยุดอยู่ข้างทางเจ้าแก้วจะทำพิธีถวายอาหารแด่เทพยดาเพื่อเป็นการอวยพรแก่ผู้ร่วมเดินทาง ให้ได้รับความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย และกลับถึงบ้านโดยสวัสดิภาพจากนั้นทุกคนที่มาด้วยกัน จะต้องช่วยกันกินไก่กับข้าวให้หมดพอลบถึงบ้านแล้วทุกคนก็จะม รวมกันตัวกันตรงจุดหน้าบ้านของเจ้าบ่าว ก่อนที่จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตน แล้วเจ้าแก้วก็จะทำพิธีดื่มหัวเหล้าอีกครั้งเป็น ครั้งสุดท้าย วันรุ่งขึ้นวันหนึ่งเพื่อนบ้านทุกคนจะหยุดงาน ซึ่งถือเป็นข้อห้าม

เรียกข้อห้ามนี้ว่า ดี เทาะ โค้ เบลการผูกขวัญร่วมกันระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว (กี สี จือ)หลังจากอยู่ร่วมกันนานสามวันสามคืนแล้วพ่อแม่ของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะทำพิธีผูกขวัญให้ โดยจะผูกร่วมกันระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ซึ่งการผูกขวัญร่วมกันนี้มีความหมายว่าทั้งสองคนได้กลายเป็นหนึ่งอัน เดียวกันแล้วตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

พิธีงานศพ

ในหมู่บ้านหากมีผู้คนในหมู่บ้านเสียชีวิตลง เพื่อนบ้านทุกคนจะหยุดงานเพราะถือเป็นข้อห้าม ซึ่งเรียกว่า “ดีปกาชะลอ หม่า” คือข้อห้ามสำหรับวิญญาณที่หลุดหายไป ทุกคนในหมู่บ้านจะหยุดทำงานเพื่อที่จะมาในงานของผู้ตาย ชั้นแรกญาติพี่น้องก็จะอาบน้ำศพ และนำเสื้อผ้าใหม่ ๆ มาสวมใส่ให้เสร็จแล้วก็จะห่อศพด้วยเสื่อตีข้าว และเตรียมสัมภาระให้แก่ศพ หลังจากห่อศพแล้วจะหาไม้ไผ่หนึ่งท่อนยาวนำมาผ่าออกเป็น 4 ซีกเท่า ๆ กัน ครึ่งท่อนแล้วง่ามลงบนศพเพื่อยึดศพให้มัน เรียกไม้ไผ่ท่อนนี้ว่า ไม้ง่ามศพ จากนั้นก็จะนำเสื้อผ้า ของศพที่ญาติพี่น้องมอบให้ แขนงไว้ที่ปลายท่อนไม้ไผ่ เสื้อผ้า และข้าวของของศพนี้เรียกว่า “ปวา ซี อะ กือ” มีความหมายว่า “สัมภาระศพ” เป้าหมายการเตรียมสัมภาระของศพนี้ ก็เพื่อทำความร่มรื่นให้ศพ ขณะเดินทางกลับไปยังโลกหน้า

การขับไล่ (อิทาปวาซี)

ตกเย็นจะเป็นเวลาแห่งการขับไล่ส่งวิญญาณศพ โดยชายหนุ่มและพ่อบ้านจะขึ้นขับไล่ที่ขับในช่วงนี้ จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับคนตาย ลำนำสำหรับศพนี้ผู้ขับจำกัดเฉพาะแต่ผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงจะขับลำนำนี้ไม่ได้ ถือเป็นสิ่งต้องห้าม ผู้หญิงที่กำลังตั้งท้อง และเสียชีวิตลงก็จะมี การขับลำนำวิญญาณเช่นเดียวกัน แต่ผู้มาขับลำนำจะเป็นเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ลำนำที่ขับมีชื่อเรียกว่า “ทาโหรควา” ผู้เสียชีวิตที่เป็นวัยหนุ่มสาวจะมีการสร้างกระท่อหลังเล็กที่กึ่งดอย ใกล้เคียง ๆ หมู่บ้าน และนำเสื้อผ้า ข้าวของไปวางไว้บนกระท่อหลังนั้น สิ่งของเหล่านี้เรียกว่า “เสอะเล” ผู้เสียชีวิตกลุ่มนี้มีลำนำส่งวิญญาณโดยเฉพาะเช่นกัน ซึ่งเรียกว่า “ทาเยอลอ” แปลว่า “ลำนำ คณิงหา”

พิธีส่งสัมภาระและข้าวของให้ศพ (เอ๊ะละ)

ก่อนที่จะปลงศพจะมีการเตรียมสัมภาระและข้าวของให้ศพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจำเป็นในการดำเนินงาน ได้แก่ ยาม มีด หม้อ ชาม ถ้วย ไม้ขีดไฟ เชื้อมัน เชื้อข้าว กล้ากล้วย ยาสูบ หมากพลู เป็นต้น ข้าวของสัมภาระทั้งหมดจะบรรจุลงในกะดุกใบหนึ่ง เมื่อได้ เวลาปลงศพ กะดุกใบนี้ก็จะถูกเอาไปด้วย ปลงศพเสร็จแล้วจะนำกะดุกใบนี้ไปวางไว้ใต้ต้นไม้ จากนั้นนำขอกเกี่ยวกับเชื้อผู้ทำพิธี และดึงกลับบ้านพอเป็นพิธี การทำพิธีส่งสัมภาระ และข้าวของให้ศพนี้ มีความหมายว่า ในโลกหน้าวิญญาณของศพจะต้องกลับไปทำมาหากินเช่นเดียวกับชีวิตในโลกนี้ จึงต้องมีการมอบสัมภาระ

และข้าวของให้ มิเช่นนั้นวิญญาณจะมีความยากลำบาก ไม่มีข้าวของ และเครื่องใช้ในการทำมาหากิน

ข้อห้ามหลังปลงศพ

จะมีข้อห้ามในประเพณี คือ ไม่ให้คนในหมู่บ้านออกไปทำมาหากินนอกบ้าน ส่วนจะห้ามกี่วันนั้นขึ้นอยู่กับว่ามีการเก็บไว้กี่วัน หากเก็บไว้หนึ่งวันก็จะห้ามออกไปทำงาน 1 วัน ถ้าเก็บ 3 วันก็จะห้าม 3 วัน เป็นต้น ข้อห้ามนี้ เรียกว่า “ตี่นาเกอะเกราะ” หมายความว่า “ข้อห้ามผีผู้ตาย” เพราะกะเหรี่ยง ปกาเกอะญอเชื่อว่าหลังจากปลงศพของผู้ตายยังเดินไปมาภายในบริเวณหมู่บ้าน อยู่จนกว่าจะพ้นจำนวนวันที่เก็บศพไว้ เพราะฉะนั้นหากผู้ใดออกนอกหมู่บ้านในช่วงนี้ ผีผู้ตายอาจเห็นเข้าและจับขวัญของผู้คนไป ซึ่งจะทำให้ผู้นั้นล้มป่วยลงได้

พืชผักของศพ

หากมีผู้เสียชีวิตลงในกลางปี และผู้เสียชีวิตไม่มีโอกาสได้รับประทานพืชผักที่ตนปลูกลงไป ในกรณีนี้ญาติพี่น้องก็จะนำผลผลิตของพืชผักต่าง ๆ ในรอบปีนั้นไปฝากไว้ที่ไร่ หรือได้ต้นไม้บริเวณของศพก็ได้หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้วิญญาณศพจะได้กลับมารับประทานผลผลิตของพืชผักเหล่านั้น แล้วจะได้กลับไปสู่สุคติด้วยความสงบสุข จะได้ไม่กลับมาขอจากญาติพี่น้องอีก

ปัจจุบัน

เนื่องจากปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป จากที่เคยทำพิธีแบบดั้งเดิม จึงหาดูงานศพแบบดั้งเดิมได้ยากมากขึ้น จะเห็นได้อย่างง่าย ๆ เช่น เสื้อสีขาวที่ใช้ห่อศพได้มีการเปลี่ยนมาใช้เป็นโลงศพแทน และพิธีการประกอบทางศาสนาอย่างการขับลำนำ หรือ “อีทาปวาซี” แทนจะไม่ทำกันคนรุ่นหลัง จะมีส่วนน้อยมากที่จะให้ความสำคัญตรงจุดนี้ เนื่องจากการทำพิธีแบบดั้งเดิมต้องใช้เวลานานเป็นข้ามคืนข้ามวัน ในสังคมที่คนปัจจุบันต้องเร่งรีบ จึงมีการย่นระยะเวลาในจุดนี้ ทำให้ส่วนสำคัญของพิธีได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นแบบใหม่ คือ รวดเร็ว และลดขั้นตอนของบางอย่าง

คติความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพ

พิธีทำขวัญให้ควาย (กีบะหน้าจี) "หรือการทำขวัญควายให้ควายของชาวกะเหรี่ยง จะทำเมื่อเสร็จจากฤดูไถหว่านของแต่ละปี เมื่อดูวันที่จะประกอบพิธีแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่วันที่ประกอบพิธีกรรม จะทำในวันพฤหัสบดี แต่ต้องทำก่อนที่จะหมดฤดูฝนในปีนั้นๆ ครอบครัวที่มีควายจะนัดหมายให้ลูกของตัวเองกลับมา แม้ว่าจะไปทำงานหรือเรียน ก็ต้องกลับมาทำพิธีนี้ แต่ถ้าหากว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับคัดเลือกไปทำพิธี มีความเชื่อว่าจะทำให้ควายสุขภาพไม่ดี ตาบอด ไม่มีลูก เป็นโรคล้มตายไป

การทำพิธีกรรม เริ่มจากเตรียมเครื่องเซ่นให้พร้อม สำหรับไก่ 1 คู่ นั้นต้องฆ่าและต้มมาเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้น ผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะถือเครื่องเซ่นไปยังคอกที่มัดควายไว้ จากนั้นก็เอาวงฝ้ายที่เตรียมไว้เท่าจำนวนควายของตัวเองที่มีอยู่ ไปคล้องที่เขาควยทั้งสองข้าง ของแต่ละตัวจนครบทุกตัว ถัดจากนั้นมาก็เอาเทียนไปสอดติดกับเขาควยที่เอาฝ้ายคล้องไว้ก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็โปรยข้าวสาร และประพรมน้ำขมิ้นส้มป่อย ระหว่างที่พรมน้ำขมิ้นส้มป่อย ผู้เป็นพ่อจะสวดตามให้ด้วย ขั้นตอนสุดท้ายคือรินเหล้าให้ควาย อาจเทราดบนหัวควายก็ได้ เป็นอันเสร็จพิธี

สำหรับไก่ที่นำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ก็เอาไปทำกินในครอบครัว และเชิญญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่สนิทกันมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน ความเชื่อในเรื่องการทำขวัญให้ควายนั้น ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า เพราะควายเป็นสัตว์ที่มีพระคุณและผูกพันกันมานาน การทำขวัญให้ควายเป็นการแสดงความเคารพ ขอบคุณ ขอให้อิทธิกรรม ตลอดจนจนถึงการอวยพรให้ควายมีสุขภาพแข็งแรง มีลูกดก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเยือน พิธีกรรมนี้ทำเฉพาะครอบครัวที่มีควายเท่านั้น

- o พิธีกรรมนี้ จะทำกันปีละครั้ง
- o ผู้ที่จะทำพิธีต้องเป็นบุคคลในครอบครัวและผ่านการคัดเลือกจากการทำนายแล้ว อาจเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้
- o ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก จะไม่มีการเปลี่ยนตัวบุคคลอีก ต้องมีกลับมาทำพิธีจนกว่าจะมีการเปลี่ยนเจ้าของ หรือควายของตัวเองได้ล้มตายไป

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

คติความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ลาหู่

การทำบุญสะเดาะเคราะห์

ในการทำบุญสะเดาะเคราะห์ เมื่อชาวลาหู่ได้รับเคราะห์ หรือมีการเจ็บป่วยไม่สบายกาย และใจ ก็จะได้จัดเตรียม สิ่งของเพื่อไปให้ผู้เฒ่าทางศาสนา ทำพิธี ซึ่งชาวลาหู่ เรียกว่า “คือตาเตเว” โดยเครื่องมือเหล่านี้ จะมีผู้บอกวิธีการทำ คือ ลาซ่อ ลาซ่อเป็นผู้เชี่ยวชาญการเครื่องมือ ในการ ประกอบ พิธีกรรมเพื่อนำ ไปให้ผู้เฒ่าทางศาสนา หรือที่เรียกว่าโตโบ เพื่อสวดขอพรให้หายจาก เคราะห์ร้ายต่าง ๆ หรือเคราะห์ที่จะมาถึง นอกจากนี้ ยังมีสิ่งของที่จะต้องเตรียมเพื่อนำไป ประกอบการทำพิธีกรรม คือ 1. เทียน ถือว่าให้นำไปจุดเพื่อ แสงสว่าง ในการประกอบพิธีกรรม 2. ลำลี หรือ ฝ้าย ลำลีต้องเป็นสีขาว ชาวลาหู่ถือว่า ลำลีหรือฝ้ายนี้ จะไป รับคำพูดที่เคยพูดไม่ดี หรือ ผู้ให้ร้ายแก่ผู้อื่น 3. ฝ้ายขาว เพื่อความสะอาดและความบริสุทธิ์ ฝ้ายจึงต้องเป็นฝ้ายสีขาว 4. น้ำ เพื่อ นำไปล้างมือผู้นำศาสนาหรือโตโบ 5. ด้าย การพิธีจะต้องเป็นด้ายขาวเหมือนกัน สำหรับด้ายนี้ เมื่อ โตโบทำพิธีเสร็จก็เอาผูกข้อมือหรือห้อยคอ เพื่อป้องกันอันตรายสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมด จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์ที่นำไปทำประกอบกับเครื่องมือ ในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะต้องเป็นสีขาว ชาวลาหู่ หรือแม้แต่ศาสนาใดก็ตาม จะใช้สีขาวเป็น

ในการทำบุญสะเดาะเคราะห์ ถือว่า เป็นสิแห่งความบริสุทธิ์และถือว่าเป็นมงคลความเชื่อของ ชาวลาหู่มีความเชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โศข ซึ่งมีความเหมือนกับศาสนาพุทธในประเทศไทย แต่ ต่างกันตรงที่การขอพรกับเทพเจ้า การทำพิธีและการปฏิบัติธรรม ลาหู่ทำให้ได้ทราบถึงเกี่ยวกับ ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ถึงแม้ว่าพิธีกรรมของชาวลาหู่ ใช้เวลาในการทำพิธีกรรมไม่นานนัก แต่ก็เชื่อว่ามีคามหมายต่อการดำรงชีวิตในอนาคตได้เป็นอย่างดีมากอย่างดึกกับชนเผ่าลาหู่

การเกิด

วิธีปฏิบัติเมื่อมีเด็กเกิดในบ้าน การคลอดลูกนั้นต้องใช้ผ้าหรือเชือกผูกกับช้อนบ้านเพื่อให้แม่ เด็กจับ และ มีแรงในการออกลูก เมื่อเด็กเกิดมาต้องตัดสายสะดือเด็กด้วยไม้ไผ่ หรือไม้ห้อย จะไม่ใช่ มีดตัดเพราะกลัวเด็ก จะเป็นบาดทะยัก จากนั้นก็ใช้เชือกผูกสายสะดือเด็กเอาไว้เพื่อไม่ให้เลือดไหล ออกมา แล้วพ่อเด็กจึงนำรกไปฝังไว้ใต้บันได โดยพยายามให้เรียบร้อยที่สุดมิให้สัตว์มาคุ้ยและต้อง ฆ่าไก่ให้แม่เด็กกินโดยต้องเป็นไก่ดำเท่านั้น เพราะเชื่อว่าจะทำให้ น้านมแม่มีคุณค่ามากขึ้น เมื่อลูก กินจะทำให้ลูกมีร่างกายแข็งแรงขึ้น ในกรณีที่เด็กเกิดมาอย่างปลอดภัยจะเอา ไปฝังไว้ที่ใต้บันได บ้าน แต่ถ้าเด็กเกิดมาแล้วเสียชีวิตต้องเอารกเด็กไปฝังในป่า คนทำคลอดส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ เป็นผู้หญิง และมีประสบการณ์ในการทำคลอด

การแต่งงาน

การเริ่มพิธีการแต่งงานทางฝ่ายชายเป็นฝ่ายไปสู่ขอก่อน แล้วฝ่ายหญิงยินยอม หรือ ยอมรับ เป็นการเสร็จพิธีสู่ขอ ทางฝ่ายเจ้าบ่าวก็นัด วัน ค่ำ ที่มาทำพิธีแต่งงานอีกที แล้วฝ่ายเจ้าบ่าว กลับไปหาสิ่งของที่จะไปตามพินัดการไว้ทางฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมข้าว เตรียมของ เช่น ทาง เจ้าบ่าวก่อนอื่นหา ไก่ 2 ตัว และค่านั่นอีก 30 บาท และต้องมีพ่อสื่อฝ่ายเจ้าบ่าวเป็นตัวแทน พ่อ แม่ ทางฝ่ายเจ้าบ่าว ต้องรับคำสั่งจากพ่อ แม่ ไปพูดคุย ให้กับฝ่ายเจ้าสาว และฝ่ายเจ้าสาวก็มี พ่อสื่อแม่สื่อเช่นเดียวกัน ที่จะพูดคุยต่อลงกัน ในคืนที่เข้าทำพิธีแต่งงาน จะมีแก้วน้ำที่จะใส่น้ำ 1 ใบ และมีเชือกที่จะพู่ข้อมืออีก 2 เส้น มีสิ่งนี้แล้วพ่อหมอก็จะกล่าวคำอวยพรให้ ทั้งสองเสร็จพ่อหมอก็เอาน้ำให้ทั้งเจ้าบ่าว เจ้าสาวดื่มในแก้ว แต่ต้องดื่มไม่ให้ย้อยออกจากปากถ้าดื่มย้อย ออก จากปากนั้นหมายถึงหนึ่งหยดน้ำจะเชื่อว่าแต่งงานอยู่ด้วยกันและจะมีลูกด้วย ก็จะไม่เลี้ยงหนึ่งหยดน้ำ นั้นหมายถึงหนึ่งคนเด็กที่จะเสียไป วันรุ่งขึ้น แต่เช้าต้องดักน้ำด้วยกันทั้งเจ้าบ่าว เจ้าหญิงเป็นอันดับ แรก การที่ดักน้ำต้องสลับกัน ทางเจ้าบ่าวดักน้ำเข้าบ้านทางฝ่ายหญิงเช่นกัน ทางเจ้าสาวก็ดักน้ำ เข้าบ้านทางฝ่ายชาย หลังจากเสร็จการดักน้ำ (ถ้าอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน) แล้ว ต่อไปในวันเดียวกัน นั้นต้องตัดพิน วันนี้ต้อง เป็นวันหยุดทั้งเจ้าบ่าว เจ้าสาวก็พากันไปดักพินคนละหนึ่งตะกร้า เช่นเดียวกับการดักน้ำจะไปเข้าบ้าน ถ้าเป็น เจ้าบ่าวก็เข้าไปให้ฝ่ายฝ่ายเจ้าสาว เจ้าสาวก็จะนำเอา ไปให้ทางฝ่ายเจ้าบ่าวเหมือนกัน (นี่หมายถึงอยู่ในหมู่บ้านเดียวแต่งงาน)

แต่อยู่คนละหมู่บ้าน คนละที่จะแต่งงานต้องไปที่หมู่บ้านฝ่ายเจ้าสาว ทำพิธีแต่งงานเสร็จ วันรุ่งขึ้นแต่เช้าก็ตื่นมาไปดักน้ำเข้า ฝ่ายเจ้าสาว จะไม่เหมือนแต่งในหมู่บ้านเดียวกัน พินก็ เช่นเดียวกัน ดักน้ำเอาไปเข้าบ้านเจ้าสาว หลังจากทำพิธีแต่งงานแล้วยังไม่เสร็จ ยังมีการกินเลี้ยง อีก ชาวลาหู่เรียกว่า แคจะเว ครอบครัวยุคใหม่มีเงินก็แต่งคืนนี้ กินเลี้ยงวันรุ่งขึ้นก็ได้ แต่ ครอบครัวยุคใหม่ไม่ค่อยดีฐานะไม่ดีก็แต่งอยู่กันไป และก่อนที่จะแต่ง พ่อ แม่ทางเจ้าบ่าวว่าช่วงนี้ ยังไม่มีเงินพอที่จะจัดงานเลี้ยงก็แล้วแต่ตกลงกับ พ่อ แม่ทางเจ้าสาวเอง ให้สองคนนี้แต่งงานอยู่ ด้วยกันไปก่อนแล้วค่อยกินเลี้ยง (แคจะเว) เมื่อไรที่จะกินเลี้ยง และจะฆ่าหมู เนื้อหมูตรงคอจะต้อง ให้กับคนที่ เป็นพ่อสื่อ แม่สื่อ พ่อสื่อ แม่สื่อนี้ ถ้าไม่ให้เนื้อหมูที่คอก็วันหลังจะเกิดปัญหา จะไม่ช่วย ให้ ก็เลยยกคอหมูต้องแบ่งให้เท่า ๆ กัน กับพ่อสื่อ แม่สื่อ ทั้งสองฝ่ายไปเป็นประเพณีสืบทอดกันมา ยาวนาน

การตาย

เมื่อมีคนตายในบ้าน คนในหมู่บ้านทุกคนจะต้องนำข้าวสาร 1 ถ้วย และเทียนไข 1 เล่มไปให้กับญาติพี่น้องคนตาย และญาติพี่น้องคนตายต้อง

ฆ่าไก่ 1 ตัว ทำพิธีเอาปีกไก่และขาไก่ เสียบไม้นำไปวางไว้ข้าง ๆ ศพ ซึ่งมีความเชื่อกันว่าปีกไก่จะทำให้วิญญาณนั้นขึ้นไปสู่สวรรค์ ส่วนขาไก่จะทำให้วิญญาณนั้นเชยน้ำดื่มและเชยหาอาหารกินได้ และต้องมีไม้กวาดจำลอง 3 มัด ทำมาจากหญ้าคานำไปวางตรงหัว ตรงเอว และตรงเท้าของศพ ตำแหน่งละมัดเพื่อให้ศพฟื้นขึ้นมาเพราะเชื่อกันว่าถ้าคนตายอยู่ในช่วงเกิดจันทรุปราคา ศพจะฟื้นคืนชีพจึงต้องมีไม้กวาดไว้สำหรับตีศพ ไม่ให้ฟื้นขึ้นมา นอกจากนี้ยังต้องมีไข่ไก่เพื่อใช้ในการหาสถานที่ฝังศพในป่าช้าซึ่งเชื่อกันว่า ถ้าโยนไข่ขึ้นไปแล้วตกลงมาแตกแสดงว่าศพอยากจะถูกฝังตรงนั้น แต่ถ้าโยนไข่ขึ้นไปแล้วตกลงมาไม่แตก มีความเชื่อว่าศพไม่อยากจะถูกฝังตรงนั้น ต้องหาที่ฝังใหม่ เมื่อหาที่ฝังศพได้แล้วก็ขุดดินที่ใหม่แตก นั้นเอามาวางไว้ก่อนแล้วขุดหลุมให้ใหญ่ขึ้นพอที่จะใส่ศพได้

ปีใหม่

พิธีฉลองปีใหม่ ภาษาลาหู่ (มูเซอ) เรียกว่าประเพณี เซาะเจ้าเอ มีความหมายในภาษาไทย แปลว่า ปีใหม่การกินวอ พิธีฉลองปีใหม่ของลาหู่ ไม่มีการกำหนดการเฉพาะเจาะจงแน่นอน จะเลือกเวลาที่สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ และเสร็จสิ้นภาระกิจการทำงานทำไร่ ทำสวน จากการเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว อาจเป็นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม หรือเมษายน ของแต่ละปีก็ได้ อีกทั้งทุกหมู่บ้านก็ไม่จำเป็นต้องจัดฉลองปีใหม่พร้อมกัน เพราะแต่ละหมู่บ้านจะมีความพร้อมไม่ตรงกัน เมื่อถึงช่วงฉลองปีใหม่ สมาชิกของหมู่บ้านที่ไปทำงานอยู่ห่างไกลจะเดินทางกลับมาร่วมงานฉลองปีใหม่ มีการฆ่าหมูดำ เพื่อนำเนื้อหมู และหัวหมูส่งเว่ยต่อเทพเจ้า อือซา ลาหู่นับถือมาก ต่อจากนั้น ก็จะนำเนื้อหมูมาปรุงเป็นอาหารเลี้ยงกันอย่างสมบูรณ ในเทศกาลปีใหม่นี้ ชาวลาหู่ (มูเซอ) จะนำข้าวเหนียวหนึ่งมาตำเสร็จ แล้วจะปั้นเป็นก้อนกลม เรียกว่า “อ่อฝู” หรือข้าวปุก จะนำไปใช้เป็นเครื่องถวายต่อเทพเจ้าอือซา

ความเชื่อ

พื้นฐานความเชื่อของลาหู่จะนับถือพระเจ้า หรือ(อือซา) ชาวลาหู่มีความเชื่อเรื่องภูต ผี ขวัญ วิญญาณ ผสมผสานไปด้วยกัน อือซาถือเป็นผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ให้กำเนิดโลกและความดีทั้งปวง การบูชาสวดอ้อนวอน อือซา ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะบันดาลให้ทุกคนสมบุญพูนสุข ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ อย่างเช่นเทศกาลปีใหม่ หรือกินวอ (เขาะจาเว) ช่วงปลายเดือนมกราคม หรือเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ทุกหลังคาเรือนทุกหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านก็ต้องทำการบูชา และสวด ผลผลิตที่ได้ในรอบปีนั้นๆ ให้กับ อือซา เพื่อได้รับประทาน และได้รับรู้ รับทราบ บวกกับขอโชคลาภในปีต่อไป เช่น ในปีนี้ผลผลิตได้เท่านี้ทำถวายให้ท่านอือซา หนึ่งถ้วย - จานท่านอือซารับประทาน และได้รับรู้ ปีหน้าขอผลผลิตให้ได้ เก้าเท่าเก้าถ้วย - จาน เป็นต้น

ผี

ผีนั้นชาวลาหู่เชื่อว่ามีอยู่ทั่วไปแต่มีทั้งผีดี และร้าย ตั้งแต่ในเรือนไปจนทั่วบริเวณหมู่บ้าน เช่น ผีหมู่บ้าน ผีเรือน เป็นผีที่คอยให้ความคุ้มครอง ส่วนผีน้ำ ผีป่า ผีดอยและผีอื่นๆ ที่อยู่นอกบ้านถือเป็นผีร้ายที่ให้โทษต่อคน ตัวอย่าง เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ที่ชาวไทยเรียกว่าศาลพระภูมิ หรือเจ้าที่ในหมู่บ้านก็ช่วยคุ้มครองสมาชิก ในครอบครัวนั้น ๆ เช่นกับชาวไทยพุทธ ผีป่า หรือเจ้าที่เจ้าทางในป่าเหมือนกันเมื่อคนเข้าไปทำสิ่งไม่ดีให้กับสถานที่ ๆ นั้น หรือที่ชาวไทยเรียกว่าลบลูผีป่า ผีเขา หรือเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ ที่แห่งนั้น มันก็จะทำคนคนนั้นมึนเป็นไป และถ้าคนคนนั้นรู้ตัวเองว่าได้กระทำความผิดไว้ แล้วได้ไปลบลูที่แห่งนั้น แล้วก็จะไปหาหมอผีมาแก้บน หรือทำพิธีตามความเชื่อชาวลาหู่เกี่ยวกับผี

วิญญาณ หรือขวัญ

วิญญาณ หรือขวัญ เป็นภาคจิตของร่างกาย คล้ายกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนไทย หากวิญญาณออกจากร่าง หรือถูกผีร้ายกระทำ เจ้าของร่างกายจะเจ็บป่วย ความเชื่อชาวลาหู่ ขวัญ วิญญาณ คือช่วงที่คนไม่ค่อยมีแรง ไม่สบายบ่อย ๆ ครั้งนั้น ชาวลาหู่ก็จะไปหาโตโบ ซึ่งที่เป็นผู้นำทางศาสนา ทำพิธีไสยศาสตร์จุดเทียนแล้วสวด กล่าวตามวิธีโตโบ โตโบทำเสร็จพิธี และรู้ว่าจะต้องทำอะไรซึ่งผู้ป่วยก็ถามว่า จะทำอย่างไร และจะต้องแก้ในด้านไหน แล้วโตโบก็จะตอบ และบอกตามจริงที่ได้รับคำสั่ง จากเบื้องบนให้กับคนที่ไม่สบาย รับรู้ และให้กลับไปแก้ตามจริงที่โตโบบอก เช่น ช่วงนี้บุญมีไม่มากแล้วนะ และขวัญหาย วิญญาณไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วผู้ป่วย

หรือผู้ไม่สบายก็ต้องรับหาหมอผี ทำพิธีแก้สิ่งเหล่านี้ การทำพิธีมีดังนี้ พิธีเล็ก ๆ ทำพิธีหา บุญก็จะมี
ไก่ก็ได้ หมูก็ได้ พิธีเล็ก ๆ ก็ไก่ พิธีใหญ่ ๆ ก็หมูได้ นำหมู - ไก่มาฆ่าเลี้ยงให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน
เพื่อที่จะขอบุญคนในหมู่บ้าน และคนในหมู่บ้านก็ผูกข้อมือ และอวยพรให้กับคนไม่สบายคน ๆ นั้น
ขวัญ ถ้าขวัญหายชาวลาหู่ก็จะมีวิธี เช่น ชาวลาหู่รู้ว่าขวัญหาย ก็จะหาไก่หนึ่งตัว เพื่อที่จะนำมาทำ
พิธีเรียกขวัญตามวิธีชาวลาหู่ ขวัญกลับมาหรือยังอย่างไรนั้นต้องฆ่าไก่ ตัวที่ทำพิธีแล้วก็มาทำ กิน
กันเองในกลุ่มหมอผี หรือผู้เฒ่าเพียงไม่กี่คนเท่านั้น พอกินเสร็จหมอผี หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ก็จะดูที่
กระดูกไก่ ก็จะรู้ว่าขวัญกลับมาหรือยัง ก็จะรู้ทันที

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY